

ДУАЛІСТИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ СОБІВАРТОСТІ

Одним з найважливіших економічних показників господарської діяльності підприємства, в якому знаходять відображення зростання продуктивності праці, економія ресурсів, технічний прогрес є собівартість продукції.

Найбільш глибоко досліджено собівартість як в історичному, так і в економічному аспекті в працях таких вчених, як Ф. Ф. Бутинець, В. П. Завгородній, А. Ф. Аксененко, П. С. Безруких, І. С. Мацкевічус, П. П. Новченко, В. Ф. Палій, В. М. Пархоменко, В. В. Сопко, С. А. Стуков, М. Г. Чумаченко та ін.

Собівартість продукції як економічна категорія виконує ряд найважливіших функцій:

- облік і контроль всіх затрат на випуск і реалізацію продукції;
- база для формування оптової ціни на продукцію підприємства і визначення прибутку і рентабельності;
- економічне обґрунтування доцільності вкладення реальних інвестицій на реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючого підприємства;
- визначення оптимальних розмірів підприємства; економічне обґрунтування і ухвалення будь-яких управлінських рішень тощо.

Вищевказане дозволяє стверджувати, що розглядати собівартість продукції в якості лише затрат на виробництво, виражених у грошовому вимірнику, буде помилковим, оскільки не відобразатиме повною мірою сутність даного поняття. Як показали дослідження, єдиної думки щодо того, чим є собівартість продукції, немає. Проте детальний аналіз найбільш поширених підходів до визначення цього поняття дасть змогу виявити те, яке розкриватиме економічний зміст та надавати можливість глибше зрозуміти сутність цього терміну [5].

Ф. Ф. Бутинець стверджує: «Собівартість продукції (робіт, послуг) – це грошове вираження витрат підприємства, пов'язане з виробництвом та збутом продукції, виконанням робіт, наданням послуг» [1, с. 165].

Донедавна найбільш поширеним було дуалістичне тлумачення собівартості, згідно з яким собівартість розглядали як відокремлену частину вартості продукту, яка в процесі обігу повинна повернутися підприємству для відшкодування його витрат, або як модифіковану форму витрат виробництва. Слід зазначити, що, незважаючи на справедливність даного підходу, він не знайшов методологічного обґрунтування й не отримав широкого визнання [4,

с. 64]. Подвійність у визначенні собівартості пояснюється тим, що вона не дає чіткого уявлення про відмінність між категорією собівартості й категорією витрат чи затрат. Поняття собівартості є більш містке, ніж поняття затрати, оскільки передбачається окремий підхід до кожного конкретного об'єкта обліку затрат, а не просто математичний розрахунок частини затрачених ресурсів у розрахунок на одиницю продукції [4, с. 64].

Найбільш ґрунтовне визначення собівартості дав В. М. Пархоменко: «Собівартість продукції (робіт, послуг) – це вартісне вираження витрат, пов'язаних з використанням у технологічному процесі виробничої продукції (виконання робіт, надання послуг) природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних виробничих фондів, нематеріальних активів, спеціалізованого оснащення, інструменту, інвентарю, трудових і фінансових ресурсів, а також витрат на виробництво і збут готової продукції, включаючи встановлені державою як обов'язкові відрахування, податки й платежі» [3].

Сопко В. В.: «Грошовий вираз суми затрат на виробництво конкретного продукту визначає поняття собівартість» [12, с. 341]. Таке поняття практично відсутнє в зарубіжній літературі з економічної теорії. Воно більш характерне для бухгалтерської термінології. На цьому також ґрунтується розмежування бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський, а також поділ останнього на варіанти «повних» та «неповних» затрат [5].

Т. П. Карпова, яка вважає, що собівартість як економічна категорія є одним з об'єктів обліку та одним із інструментів управління господарськими процесами на підприємстві і з точки зору своєї сутності та дієвості вимагає:

- комплексного відображення виробничих процесів у кількісному та вартісному вимірах для управління і визначення прибутку;
- вибору господарських процесів як об'єктів обліку і пов'язаних з ними витрат;
- обмеження суб'єкта рамками підприємства;
- системного використання елементів методу (планування, нормування, вимірювання, реєстрація, оцінка, групування, аналіз, контроль) у відображенні виробничого процесу при нерозривному зв'язку з процесом зростання витрат;
- класифікації витрат відповідно до цілей управління ними для визначення собівартості продукції і отримання прибутку, прийняття рішень і планування, здійснення контролю і регулювання;
- формування внутрішньої звітності за рівнями управління виробничими процесами з використанням принципів, що застосовуються на підприємстві, з урахуванням трансформації показників внутрішньої звітності у показники зовнішньої звітності [2, с. 54].

Отже, у бухгалтерському обліку найбільш точно розкриває економічний зміст поняття «собівартість продукції» визначення, в якому зазначається, що собівартість продукції – це

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

важлива економічна категорія, яка відображає рівень понесених поточних затрат на виробництво та реалізацію продукції, виражених в грошовому вимірнику.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік: підручник для студентів спеціальності 7.050.106 «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, Н. М. Малюга, Л. В. Чижевська; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир: Рута, 2002. – 480 с.
2. Карпова Т. П. Управленческий учет: учебник / Т. П. Карпова. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 350 с.
3. Пархоменко В. М. Собівартість і фінансові результати у податковому законодавстві / В. М. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 1996. – № 4. – С. 2-6.
4. Пилипів Н. І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: монографія / Н. І. Пилипів. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с.
5. Скрипник М. Собівартість продукції як економічна категорія / М. Скрипник // Економічний аналіз. Зб. наук. праць. – Тернопіль. – 2010. – Вип. 7. – С. 339-341.

УДК 657:005.53

**Н. С. ЛІБА,
В. В. ПОПОВИЧ,**
Мукачівський державний університет

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Актуальним питанням, яке постійно обговорюється науковцями та спеціалістами, є сутність системи управління та проблем підвищення ефективності його упровадження за допомогою бухгалтерської інформації. Така проблематика обговорюється в роботах закордонних та вітчизняних авторів, таких як Н. Чумаченко, І. Білоусова, Ф. Бутинець, Д. Хан, В. Ластовецький, Ч. Хорнгрен, Г. Кірейцев, Т. Камінська, Н. Микитюк, В. Єфанов, О. Юрченко, В. Шило, Т. Плахтій, І. Лепетан.

Для ефективного функціонування підприємства необхідно, щоб учасники, приймаючи рішення, мали достовірну та об'єктивну інформацію про майно, фінансове становище, результати роботи (прибутки, доходи чи збитки), а також про процеси їх формування як на власному підприємстві, так і у партнерів на підставі попередніх даних. Таку інформацію надає тільки бухгалтерська система обліку. Бухгалтерський облік є найважливішою



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>